

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ שנת העשרים ושתיים

וירא (תשכ"ג)

פרק י"ט

א. שאלה כללית

בעל עקרת יצחק מעיר לפרקנו: אחר שיצא כח הנסיון אל הפעל, אשר עליו נאמר (פרק י"ח): "ארדה נא ואראה הכצנעתה הבאה אלי עשו" ... נחתם גזר דינם.

- א (1) הסבר את המלים המסומנות בקו.
- (2) לאיזה פסוק בפרקנו רומז הוא בדבריו?

ב. שאלות ודיוקים ברש"י

(1) א' ד"ה וְכִי כָל כֶּךָ שֶׁהוּא הַמְלָאכִים מִחֲבֵרוֹן לְסִדְוֹן? אלא מלאכי רחמים היו ומסתייגים, שמה יוכל אברהם ללמד עליהם סניגוריא?

(א) מה הרעיון המסומל בדברי רש"י אלה?

(ב) היכן מצינו רעיון זה שוב בדברי רש"י בפרקנו, ובפרשת נח?

(2) י"ז ד"ה הִתְרָה הַמִּלֶּטֶן אֶזְלָא אַבְרָהָם בְּרַח, שְׁהוּא יוֹשֵׁב בְּהַר, שְׁנֵאמַר (י"ב ח') "וַיַּעֲתֵק מִמֶּנּוּ הַהָרָה" וְאִי עָכְשָׁו הִיָּה יוֹשֵׁב שָׁם, שֶׁנֶּ' (י"ב ג') "עַד הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִיָּתָה שָׁם אַהֲלָה בְּתַחֲלִימָה", וְאִי עַל מִי שֶׁכְּתוּב (י"ג י"ח) "וַיֵּאחֲלֵ אַבְרָהָם וַיָּבֵא וַיֵּשֶׁב בְּאַרְצוֹתֵי שְׁמֶרָא אֲשֶׁר בְּחֵבְרוֹן" - אהלים הרבה היו לו וכנסכו עד חברון.

(א) מה ראה רש"י לפרש שהוא דוקא למקום מושבו של אברהם (והלא רש"י עצמו מציג שעי"ז נכנס לדחק)?

(ב) השוה דבריו לפרשת רבה נ' י"א: בזכות אברהם שבקרא "הר", ואומר (מיכה ו') "שסעו הרים".

מה ראה רש"י שלא ללכת כאן בעקבות המדרש, אע"פ שחלך בעקבותיו בפרושו למיכה ו' א' ד"ה ריב את ההרים: את האבות.

ג. מתוך דברי המדרשים:

1. בראשית רבה ז' (ג)

(ב) "ולוס יושב" - "ישב" כתיב. אותו היום סיבוחו ארכי דיינים. חמטה ראשי דיינים היו בסדום: קו שקר ורב שקר, רב מסטי דין (=מטה דין) רב נבל וקלא פנדר (=גורב אדם). ובשעה שהיה אומר להם דברים שהם ערבים להם, הן אומרים לוי: "גש הלאה!" עלה למעלה. ובשעה שהיה אומר דברים שאין ערבים להם, היו אומרים לוי: "האחד בא לגור וישפט שפוט!"

2. בראשית רבה ז' (ז)

(ט) "ויאמרו גש הלאה" - קרב להלן. "ויאמרו האחד בא לגור וישפוט שפט" - דין שדנו הראשונים אתה בא להרס!! רבי מנחם מסס רבי ביבי: כך התנו אנשי סדום ביניהם: אמרו: כל אכסניא שהוא בא לכאן, יהיו בועלים אותו ונוטלין את ממונו. אפילו אותו שכתוב בו (פרק י"ח) "ושמר דרך ה'" אנו בועלים אותו ונוטלים את ממונו.

- (א) מה רמז מצאו בפרשתנו לכך שלום היה שופט?
- (ב) מה רמז מצאו בפרשתנו לכך שמנוהר שופט באנתן יום?
- (ג) מה הקשי שבפסוק ט' שעליו מיוסדים שני המדרשים?
- אא (ד) מה ההבדל בתפישת פסוק ט' בין המדרשים הנ"ל?
- אא (ה) מה רמז מצאו בפסוקנו לכך, שחוק זה שחקקו יחול גם על אברהם?

3. בראשית רבה ז' י"א: "ויתמהמה" תמהון אחר תמהון. אמרו כמה אבוד בכסף (הר"ל גורס: כמה אבוד בכסף...) וזחב ואבנים טובות וטרגליות. הוא הוא דכתיב (קהלג ה') "עושר שמור לבעליו לרעתו" ר' יהושע בן לוי אומר: זה לוס. ר' שמאל בר בחמן אמר: זה קרח. ר' לוי אמר: זה המן. ר' יצחק אמר: זה שבט ראובן וגד.

- (א) מה רמז מצאו בכתוב לבאר סבת "ויתמהמה" דרך זו?
- (ב) בעל יפה תאר (כידוע על מדרש רבה) מעיר למדרש זה: "יש לכבד סעם למה בחר כל אחד בדרש חדש ובמקום אחר ולא בריר לו במה סלפניו".

xx נטה למצוא מה הם האספקטים השונים של "עשר שמור לבעליו לרעתו" המודגמים ע"י האישים השונים הטובאים לעיל!

ד. שד"ל ויתמהמה

הסאחר קובע זמן אחר, ואומר: "אחר כך וכך זמן אעשה". אבל המתמהמה אומר: "הנני, הנני", והוא מתעכב וחברו ממתיין לו.

(כך אמרתי בחלומי בליל כ"ג אדר תק"ף). והמלה נגזרת ממלת "מה" (כדעת בן אפרים שהביא הראב"ע), שחברו הממתין לו אומר: "מה? מה?" כלומר: "מה אתה עושה? מה יש לך עוד להתעכב?" או שהמתמהמה עוסק בדבר אחר, וכשחברו מפציר בו שיסאחר, אומר לו: "מה, מה, מה אתה מבקש מטני?"

והיום כ"ג אדר תר"ג (כ"ג שנים אחר החלוס הנזכר) נראה לי, כי עיקר לשון המתמהמה הונח על המתעכב, מפני שאינו יודע לגמור בדעתו מה יעשה, והוא שואל וזהו ולזה: "מה אעשה?" וחבריו יודעים אותו עצות הפכיות ומתוך אינו עושה כלום, והוא מתעכב מהעדר עצה.

הלא תראה (בר' מ"ג י') "כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים", הם היו אומרים לילך ויעקב לא היה רוצה שילכו, ומבלי הסכמה נהעכבו; "ולא יכלו להתמהמה" (שם' י"ב ל"ט), אם לא גורשו היו מתעכבים בהעדר הסכמה, כי זה היה אומר: "בלך!" וזה היה אומר: "לא בלך!" אבל מאחר שגורשו, לא יכלו להתמהמה.

ואהור (שופטים ג' כ"ו) "נמלט עד התמהמהם", קודם שיסכימו כלם בעצה אחת לפתח דלת אדוניהם עבר קצת זמן, ובתוך כך נמלט אהוד;

(ההלים קי"ט ה') "חשתי ולא דתמהמהתי לשמור מצותיך" - לא הייתי מפקפק בלבי אם לעשות ואם לא לעשות המצוות הבאות לידי, אלא מיד עם בואם לידי, מהרתי לקימם.

(שמואל ב' ט"ו כ"ח) "ראו אנכי מתמהמה בערבות המדבר עד בוא דבר מעמכם להגיד לי", אעשה עצמי כלא יודע לגמור עצתי ואמתין עד בא דבר מעמכם.

ואחר כך שמשו על כל עכוב קטן לאיזה טעם שיהיה, בגוף (שופטים י"ט ה') "והתמהמהו עד נטות היום". (חבקוק ב' ג') "אם יתמהמה חכה לו". ולענין (ישעי' כ"ט ט') "התמהמהו ותמהו" עיין פרושי שם.

(ושם פרט - בגד דעת רוב המפרשים - שפרשו - השתוממו).

- 1) במה שונה שד"ל מן המדרש (3) בחפישתו הדקדוקית ומי נראה לך מחאים לתפישת הפטט?
- 2) מה בין שני פרושי שד"ל למלת "ויתמהמה"?
- 3) מה ראה שד"ל שלא לפרש מלת "התמהמהו" בישעיה כ"ט ט' כפי שפרשה במקומנו ובשאר מקומות?

השובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ ירושלים קרית משה

העורך מיכאל פרלמן

שאלות בטעמי המקרא

יט' ט' ויאמרו גש-הלאה ויאמרו האחד בא-לגור וישפט שפוט מתה ברע לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר הדלת

המלים "ויאמרו" ו-"ויפצרו" טומנו באותו הסימן; והמלים הבאות אחריהן הוטעמו במהפך פטמא.

והנה בא הסימן ב-"ויאמרו" מעל הוא'ו (ובהוצאות מדוייקות מעל הקצה האחרון של הוא'ו), ואילו ב-"ויפצרו" בא הסימן מעל הרי"ס.

- (1) מהו ההבדל בין שני הסימנים האלה?
- (2) מדוע בא הבל"ת במלה "באיש" רפה (בלי דגש חזק)?

וכן בפרק יש ז	שתי בנות	ביל'ת רפה
ח	אל תעשו דבר	דל'ת רפה
יב	מי-לך פה	פ"א רפה
יא	הכו בסנורים	ביל'ת דגושה
יב	וכל אשר-לך בעיר	" "

השובות לשאלות בטעמי המקרא יש לשלוח למיכאל פרלמן קבוצת יבנה ד.נ. חוף אשדוד